

A családon belüli erőszak az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogában

I. Bevezetés

„Félelem szálla rám, és rettegés, s megreszketteté minden csontomat.”

(Jób könyve 4,14)

A családon belüli erőszak a nőkkel szembeni erőszak leggyakoribb formája, következményei az áldozat életének számos területén (lakhatás, tanulás, egészség, életminőség) érzékelhetők. Az erőszak ezen fajtája valamennyi európai államban megfigyelhető, nem köthető meghatározott társadalmi csoporthoz, a fizikai erőszaktól a szexuális abúzuson és erőszakon át a fenyegetésig és megfélemlítésig számtalan formát ölthet. Az áldozat gyakran anyagilag és érzelmileg is függ az elkövetőtől, vele közös lakásban és gazdasági közösségben él, mely körülmények nehezítik az effajta erőszak leküzdésére irányuló küzdelmet. Bár a probléma széles körű, sokan még mindig inkább „házon belül megoldandó” ügynek, mint társadalmi problémának tekintik. A statisztikák szerint a 16 és 44 év közötti nők halálának, rokkantságának és betegségének leggyakoribb oka – megelőzve a rákot, a közlekedési baleseteket, sőt még a háborút is – a családon belüli erőszak. Politikai és társadalmi probléma, az emberi jogok megsértése.

II. A „due diligence” (kellő gondosság) követelménye

„Az utóbbi négy évben sokszor hívtam a rendőrséget kérve őket, hogy tegyenek valamit, mert a férjem erőszakkal fenyegetőzik. Mindig csak azt mondták, hogy nem tehetnek semmit addig, amíg vér nem folyik.”

(Egy budapesti nő nyilatkozata a Human Rights Watch-nak)

Az ENSZ az 1993-ban elfogadott Nők elleni erőszak megszüntetéséről szóló (48/104.) nyilatkozat 4(c) cikkében arra ösztönzi az államokat, hogy kellő gondosságot tanúsítsanak annak érdekében, hogy megelőzzék, felderítsék és – nemzeti jogukkal összhangban – büntessék a nők elleni erőszakos cselekményeket, akár az Állam, akár magánszemély követte el azokat. A „kellő gondosság” követelménye zsinórmértékül szolgál annak megítélésakor, hogy az állam eleget tett-e a nők elleni erőszak leküzdését célzó kötelezettségének.

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének (a továbbiakban: Egyezmény) 14. cikke kimondja, hogy az Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden

megkülönböztetés (ide értve a nemi alapon történő megkülönböztetést is) nélkül kell biztosítani. Bár a családon belüli erőszak – ahogyan azt az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) számos eseti döntésében¹ kifejtette – az eset egyedi sajátosságától függően a nemi alapú diszkrimináció egyik megnyilvánulási formája is lehet, a Bíróság elé került esetek többségében a kérelmezők kérelmüket nem az Egyezmény 14. cikkére, hanem a 2. (élethez való jog), 3. (kínzás tilalma), 4. (rabszolgaság és kényszermunka tilalma), valamint 8. (magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) cikkére alapították.

A Bíróság e témában legnagyobb jelentőségű és hatású döntését az *Opuz v. Törökország* (Application no. 33401/02, 2009. június 4.) ügyben hozta. A kérelmező, Nahide Opuz anyja férjhez ment A.O.-hoz, Nahide pedig 1990-ben viszonyt kezdett A.O. fiával, H.O.-val. Nahide és H.O. 1995-ben házasodtak össze, három gyermekük született. A.O. és H.O. számtalan alkalommal követtek el súlyos zaklatást, abúzust és erőszakot Nahide és anyja ellen. Nahide és anyja számos alkalommal fordultak segítségért a hivatalos szervekhez: 1995-ben H.O. megverte és halálosan megfenyegette Nahide-ot, aki ezt jelezte az államügyésznek, de később visszavonta a panaszát, amely az akkoriban hatályban lévő török büntetőeljárás törvény szerint az ügy elejtését vonta maga után. 1996-ban H.O. ismét megverte Nahide-ot életveszélyes sérüléseket okozva neki. Az államügyész vádat emelt, de miután H.O.-t szabadon engedték, Nahide visszavonta a feljelentését, így az ügyet ismét ejtették. 1998-ban H.O. késsel megfenyegette és megsebesítette Nahide-ot, az államügyész szerint azonban nem volt a vádhoz elég bizonyíték. Ugyanebben az évben H.O. autóval elütötte Nahide-ot és anyját, életveszélyes sérüléseket okozva anyósának. Az államügyész büntetőeljárást kezdeményezett, Nahide védelmet kért és kezdeményezte a házassága felbontását. H.O.-t 25 nap börtön után szabadon engedték, Nahide és anyja visszavonták a feljelentésüket, Nahide ismét összeköltözött H.O.-val. Az államügyész a gázolás miatt folytatta az eljárást, melyért H.O. végül pénzbüntetést kapott. 2001-ben H.O. hét alkalommal megszurta Nahide-ot, ezen cselekményeiért szintén pénzbüntetést kapott. 2001-ben Nahide és édesanyja életveszélyes fenyegetések miatt tettek panaszt az államügyésznél H.O. és A.O. ellen. Nahide anyjának állítása szerint H.O. késekkel és fegyverekkel sétált a háza körül. Végül – 2002-ben – Nahide édesanyja elhatározta, hogy lányával együtt elköltözik. Miközben a költöztető teherautóban ülve a bútorait szállította, egy taxi állt meg mellettük, kiszállt belőle H.O., kinyitotta a teherautó ajtaját és lelőtte anyósát. A nő azonnal meghalt, H.O.-t letartóztatták. Védekezése

¹ *Opuz v. Törökország*, *Eremia és mások v. Moldova*, *Rumor v. Olaszország*, *M.G. v. Törökország*, *Halime Kılıc v. Törökország*

szerint a saját és gyermekei becsületéért ölte meg az anyósát, aki a lányát (H.O. feleségét) erkölcstelen életmódra készítette. Hat évvel később, 2008-ban H.O.-t emberölés miatt életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, de mivel a bíróság úgy ítélte meg, hogy tettét provokáció hatására tette, és a tárgyalás folyamán jó magaviseletet tanúsított, börtönbüntetését 15 évre és pénzbüntetésre mérsékeltek. A fellebbezés eldöntéséig a férfit szabadlábra helyezték. Szabadon engedése után Nahide ismét védelmet kért, mivel a férfi titokban követte őt és megfenyegette az új udvarlóját. Törökországban csak a Bíróság folyamatos ösztönzésére vezettek be védelmi intézkedéseket ez ügyben: a kormány elküldte H.O. fényképeit a helyi rendőrségekre azzal a paranccsal, hogy tartóztassák le, ha a kérelmező közelében látják.

A Bíróság döntése szerint Törökország megsértette az Egyezmény 2. cikkében² rögzített élethez való jogot, az állam pozitív kötelezettségét keletkezteti ugyanis az, ha a hatóságok tudtak vagy tudniuk kellett egy meghatározott egyén életét fenyegető valódi és közvetlen veszélyről; ezen cikk megsértéséért pedig megállapítható az állam felelőssége akkor, ha a hatóságok elmulasztják megtenni a hatáskörükben megtehető, a veszély elhárítására alkalmas intézkedéseket. A Bíróság ítéletében rögzítette, hogy H.O. múltjára figyelemmel nyilvánvaló volt, hogy magában hordozza a további veszély lehetőségét, a török büntetőjognak pedig nem voltak megfelelő eszközei arra, hogy hatékony védelmet nyújtsanak a kérelmezőnek és édesanyjának H.O. jogtalan támadásaival szemben.

A Bíróság döntésében kitért arra, hogy H.O. sokszor elkerülte a vádemelést, ha pedig vádat is emeltek ellene, enyhe büntetéseket kapott, kiemelte továbbá, hogy a Török Állam nem tett eleget azon pozitív kötelességének, hogy egy olyan hatékony rendszert alakítson ki, amely a családon belüli erőszak minden formáját bünteti és megfelelő védelmet nyújt az áldozatoknak.

A Bíróság ítéletében más európai államok joganyagára utalva hangsúlyozta, hogy – amennyiben a feljelentő visszavonja a feljelentését – a vádhatóság kizárólagos hatáskörébe tartozik annak eldöntése, hogy folytatja-e a büntetőeljárást. Ezen döntés meghozatala során figyelembe veendő szempontok pedig az alábbiak: a bűncselekmény súlyossága, testi vagy lelki sérülések okozása, az elkövető fegyverhasználata, voltak-e a támadást követően fenyegetései, a támadás kiterveltsége, a háztartásban élő gyermekekre gyakorolt (pszichológiai) hatások, a bűnismétlés veszélye, az áldozat és az elkövető jelenlegi viszonya, és a büntetőeljárás – sértett akarata ellenére történő – folytatásának ezen viszonyra gyakorolt hatása. (A Bíróság ítélete szerint Románia az egyetlen olyan európai állam, amely a

2 „A törvény védi mindenkinek az élethez való jogát.” (Egyezmény 2. cikk)

büntetőeljárás folytatását teljes egészében és minden körülmények között az áldozat kívánságától teszi függővé.) Minél súlyosabb a bűncselekmény vagy nagyobb a bűnismétlés veszélye, annál valószínűbb a hivatalbóli eljárás szükségessége akkor is, ha a feljelentő visszavonta a feljelentését. A Bíróság ítéletében kifejtette, hogy bizonyos körülmények között – az egészség vagy mások jogainak védelmében és bűncselekmények megelőzése érdekében – szükséges az állami beavatkozás.

A Bíróság mindezek alapján megállapította, hogy a Török Állam nem tett eleget a kellő gondosság követelményének, és ezzel megsértette az Egyezmény 2. cikkét.

A Bíróság álláspontja szerint azzal, hogy az állami hatóságok – annak ellenére, hogy a Törökországban 1998 januárjától hatályban volt családvédelmi törvény lehetőséget adott arra, hogy a sértettet védelem alá helyezték – túlnyomórészt passzívok maradtak, az általuk hozott intézkedések pedig nem voltak elegendőek ahhoz, hogy H.O.-t visszatartsák az újabb erőszakos cselekmények elkövetésétől, a Török Állam megsértette az Egyezmény 3. cikkét is. A döntés indokolása szerint azok a fizikai sérülések és pszichés nyomás, amelyek Nahide-ot érték, kellően súlyosak voltak ahhoz, hogy kegyetlen (embertelen) bánásmódnak minősüljenek.

Végezetül – ami ezen ügy történelmi jelentőségét adja – kimondta a Bíróság azt is, hogy figyelemmel arra a tényre, hogy Törökországban a családon belüli erőszak áldozatai között sokkal több a nő, mint a férfi, a Török Állam megsértette az Egyezmény 14. cikkét is. A Bíróság ítéletében hivatkozott a Diyarbakır Bar Association és az Amnesty International által Törökországban készített jelentésekre és statisztikákra is, melyek azt mutatták, hogy családon belüli erőszakot legnagyobb számban Diyarbakırban (ahol a kérelmező is élt) jelentettek, az áldozatok pedig mindannyian nők voltak, akikkel szemben fizikai erőszakot alkalmaztak. Ezen nők nagy többsége kurd származású volt, írástudatlan vagy alacsony iskolázottságú, saját jövedelemforrás nélkül. Ezen statisztikai adatok és jelentések azt sugallják, hogy ha az áldozatok jelentették az erőszakot a hatóságoknak, azok nem kezdtek nyomozásba, hanem inkább – kvázi mediátorszerepbe helyezve magukat – megpróbálták meggyőzni a sértettet arról, hogy menjen haza és vonja vissza a feljelentését. Ezekből a jelentésekből az is kitűnik, hogy a török bíróságok határozataikat – ezen feljelentéseket inkább bontókeresetként mint sürgős intézkedést igénylő bejelentésként kezelve – indokolatlan késedelemmel hozták meg, a hagyományokon, szokásokon és becsületen alapuló ítéleteikben kiszabott büntetések pedig nem bírtak kellő visszatartó erővel.

Mindezekre figyelemmel a Bíróság megállapította, hogy a családon belüli erőszak a kérelmező régiójában szinte kizárólag nőket érintetett, és a hatóságok diszkriminatív hozzáállása miatt Törökország nem lépett fel hatékonyan a családon belüli erőszakkal szemben.

Fenti ügygel ellentétben nem állapította meg a Bíróság az Egyezmény 14. cikkének megsértését az *A. v. Horvátország ügyben* (Application no.55164/08, 2010. október 14.): A kérelmezőt sok éven keresztül bántalmazta és fiatal lányuk előtt is rendszeresen megerőszakolta a számos pszichiátriai betegséggel (poszttraumás stressz-szindróma, szorongás, epilepszia, paranoia) küzdő – akkori – férje. A kérelmező a bírósághoz fordult annak érdekében, hogy tiltsák el a férjét attól, hogy kövesse és zaklassa őt. A bíróság kérését – annak okán, hogy az életét nem fenyegette közvetlen veszély – elutasította.

A Bíróság álláspontja szerint a horvát hatóságok megsértették az Egyezmény 8. cikkét azzal, hogy nem implementálták azon intézkedéseket, amelyek hatékony védelmet és segítséget nyújtottak volna a kérelmezőnek a férje pszichiátriai problémáival szemben. Nem állapította meg azonban a Bíróság az Egyezmény 14. cikkének megsértését, az Opuz ügygel ellentétben ugyanis nem állt rendelkezésre elégséges statisztikai adat vagy más információ arra vonatkozóan, hogy a horvát hatóságok diszkriminatív módon jártak volna el a családon belüli erőszak női áldozataival szemben.

A Bíróság családon belüli erőszak tárgykörében hozott másik nagy jelentőségű – és a Bíróság későbbi ítéleteiben sokat hivatkozott – döntése a *Bevacqua and S. v. Bulgária* ügyben (Application no. 71127/01, 2008. június 12.) született.

Az I.r. kérelmező, Valentina Nicolaevna Bevacqua (született 1974-ben) a saját és fia, S. (II.r. kérelmező) nevében terjesztett elő kérelmet. Az I.r. kérelmező 1995-ben kötött házasságot Mr. N.-nel, házasságukból 1997-ben született a II.r. kérelmező. Később a házasfelek közötti viszony megromlott, Mr. N. agresszívvé vált, az I.r. kérelmező 2000. március 1-jén fiával együtt szüleihez költözött. Ugyanezen a napon kezdeményezte a házasság felbontását és a gyermek nála történő ideiglenes elhelyezését kérte a férjével szemben – többek között – arra hivatkozással, hogy a férje gyakran gorombán beszélt vele, minden ok nélkül megverte és nem járult hozzá a háztartás költségeihez. 2000. március 7-én a Szófia Járásbíróság egyik bírója megvizsgálta az ügyet és április 11-ére kitűzte az első tárgyalást anélkül, hogy megvizsgálta volna az ideiglenes elhelyezés iránti kérelmet. A különválást követő első két hónapban Mr. N. minden nap meglátogatta a fiát, hétfévente pedig – az I.r. kérelmező

beleegyezésével – elvitte magához. 2000. május 6-án Mr. N. egy sétát követően nem vitte vissza S.-t és telefonon közölte az I.r. kérelmezővel, hogy fia ezentúl vele fog élni. Mr. N. az ezt követő hat napban nem engedte az I.r. kérelmezőnek, hogy találkozzon vagy telefonon beszéljen a fiával, amit az I.r. kérelmező jelzett a vádhatóságnak. A vádhatóság illetékes képviselője 2000. június 22-én beidézte és figyelmeztetésben részesítette Mr. N.-t. 2000. május 12-én az I.r. kérelmező az óvodából hazavitte a fiát. Este Mr. N. megjelent az I.r. kérelmező otthonánál, kiabált, és verte az ajtót, majd miután bejutott a házba, – fia és az I.r. kérelmező szüleinek jelenlétében – megütötte az I.r. kérelmezőt. S. megrémült és ordított. Végül Mr. N. magával vitte a fiút. Az esetet követően az I.r. kérelmező orvoshoz ment, aki rögzítette, hogy az arcán és a csípőjén sérülések voltak. Az I.r. kérelmező 2000. május 25-én elhozta fiát az óvodából és Bourgasba utazott vele, ahol egy a családon belüli erőszak áldozatainak biztosított szálláson töltöttek négy napot anélkül, hogy Mr. N.-nel tudták volna, hogy hol vannak. Mr. N. panaszt tett a helyi pedagógiai szolgálatnál, hogy felesége elrabolta a gyermeküket. A rendőrség beidézte az I.r. kérelmezőt és – bár ő állította, hogy családon belüli erőszak áldozata és a fia egészsége az apja erőszakos magatartása miatt veszélyben volt – a vizsgáló nem hitt neki és eljárást akart indítani ellene a fia elrablása miatt. A következő napon a vizsgáló előtt találkozott Mr. N., az I. és a II.r. kérelmező, ahol a szülők szóban abban egyeztek meg, hogy S. egy hónapot az apjával, egy hónapot pedig az anyjával fog élni a továbbiakban. Erre a megállapodásra figyelemmel Mr. N. visszavonta a gyermekrablás miatt tett feljelentését. A megállapodásban foglaltakat a felek csak rövid ideig tartották be. A házasság felbontása iránti perben a bíróság azt állapította meg, hogy mindkét fél felelős volt a házasságuk megromlásáért, és annak ellenére, hogy a szociális szolgálat egy munkatársa azt vallotta, hogy a fiú félt az apjától, amiért az megverte az anyját – mindkét szülő alkalmas a gyermeknevelésre. A szülői felügyeletet a II.r. kérelmező fiatal korára tekintettel az I.r. kérelmező kapta meg. A másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú bíróság döntését azzal, hogy – két tanú meghallgatását követően – elegendőnek találta a bizonyítékokat arra, hogy Mr. N. a házasságuk fennállása alatt agresszív volt és megverte az I.r. kérelmezőt, mely körülménynél fogva az I.r. kérelmező alkalmasabb a gyermeknevelésre. Amikor az I.r. kérelmező 2002 júniusában két barátjával elment Mr. N. lakásába azért, hogy elhozza a személyes dolgait, Mr. N. ismét megverte. A kérelmező elment az orvoshoz, aki rögzítette, hogy sérülések vannak az arcán, a karján és a csípőjén, majd ismét a vádhatósághoz fordult. Ügyében csak hónapokkal később született döntés, amikor elutasították a büntetőeljárás megindítása iránti kérelmét, az akkor hatályos bolgár büntető törvénykönyv szerint ugyanis ha a közép súlyos vagy könnyű sérülést a házastárs vagy más családtag okozta, a büntetőeljárás

kezdeményezésére kizárólag a sértett volt jogosult, míg ha a közepsúlyos testi sérülést egy idegen okozta, hivatalból indíthattak az elkövető ellen büntetőeljárást. Ha a büntetőeljárást a sértett kezdeményezte, magánvádlóként járt el, és ha nem jelent meg a bíróság előtt, megszüntették az eljárást. Ebben az esetben az I.r. kérelmező azon túlmenően, hogy panaszt tett a vádhatóságnál, nem terjesztett elő formális magánvádat Mr. N.-nel szemben.

A kérelmezők állítása szerint a bolgár hatóságok az Egyezmény 3.³, 8.⁴, 13.⁵ és 14. cikkében foglalt jogaik biztosítása érdekében nem avatkoztak be ügyükbe és nem nyújtottak segítséget nekik. Hivatkoztak továbbá arra is, hogy a bolgár büntető törvénykönyv azon rendelkezése, miszerint könnyű és közepsúlyos testi sérülések esetén a házastársnak kell kezdeményeznie a büntetőeljárást, nem áll összhangban az Egyezmény előbb felsorolt cikkeiben biztosított jogokkal.

Megjegyzendő, hogy a Bíróság ebben az ügyben nemcsak a vonatkozó bolgár nemzeti jogra és saját korábbi esetjogára hivatkozott, hanem más nemzetközi forrásokra, köztük az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa nők elleni erőszak vizsgálatával megbízott referensének harmadik jelentésére (2006. január 20.) is utalt, és hivatkozott a nemzetközi dokumentumokban írt – korábban már részletezett – „due diligence” formulára.

A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a Bolgár Állam megsértette az Egyezmény 8. cikkében foglalt magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot az alábbi körülmények együttes hatása miatt: a helyi bíróságok elmulasztottak haladéktalanul dönten a gyermek ideiglenes elhelyezéséről egy olyan helyzetben, amely negatívan hatott az I.r., de – mindenek előtt – a II.r. (akkoriban hároméves) kérelmező jólétére és azon jogára, hogy az I.r. kérelmezővel rendszeres kapcsolatot tartson (amikor pedig édesanyja kapcsolatba lépett a II.r. kérelmezővel, olyan konfliktusoknak volt szemtanúja, amelyek szintén negatív hatást gyakoroltak rá); a hatóságok nem hoztak hatékony intézkedéseket annak érdekében, hogy Mr. N.-t eltiltsák a további jogsértésektől és megfelelő védelmet nyújtsanak a kérelmezőknek. A rendőrség és a vádhatóság által alkalmazott figyelmeztetés és a szülők közötti informális megállapodás létrehozásának megkísérlése nem bizonyultak hatékonyak az ügyben. A

3 „Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak, vagy büntetésnek alávetni.” (Egyezmény 3. cikk)

4 „Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.” (Egyezmény 8. cikk)

5 „Bárkinek, akinek a jelen Egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje (...)” (Egyezmény 13. cikk)

Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy az, hogy a hatóságok a házaspárok vitáját magánügyként kezelték, nem egyeztethető össze az állam azon kötelezettségével, hogy biztosítani kell az Egyezmény 8. cikkében írt jogok élvezetét.

A Bíróság nem tartotta elfogadhatónak a kérelmezők azon érvelését, miszerint az Egyezmény 8. cikkében rögzített jogaik csak akkor lettek volna biztosíthatók, ha az illetékes hatóságok hivatalból eljárást indítottak volna az ügyben. Nem zárta ki a Bíróság azt, hogy a releváns bolgár jog, miszerint a családtagok közötti súlyos erőszakos cselekmények miatt nem indítható hivatalból eljárás a sértett aktív közreműködése nélkül, felvetheti az Egyezménnyel való összeegyeztethetlenség kérdését. A Bíróság azonban kimondta azt, hogy a feladata az előtte lévő konkrét ügy tényeinek feltárása, nem pedig a nemzeti hatóságok helyettesítése és a kérelmezők magán- és családi életének tiszteletben tartásához fűződő jogának biztosítására alkalmas lehetséges intézkedések közüli választás.

Az *N. v. Svédország* (Application no. 23505/09, 2010. július 20.) ügyben a kérelmező és férje afgán állampolgárként érkeztek Svédországba 2004-ben. Menedékjog iránti kérelmüket több alkalommal elutasították. 2005-ben a kérelmező elköltözött a férjétől, majd 2008-ban a svéd hatóságok elutasították a házassága felbontása iránti kérelmét tekintettel arra, hogy mindaddig, amíg a kérelmező nem telepedett le legálisan az országban, nincs rá hatáskörük. A kérelmező férje ellenezte a válást. A kérelmező hiába kérte a Migrációs Hivatalt, hogy vizsgálja felül az ügyét és ne toloncolják vissza Afganisztánba, mert ott halálbüntetés várna rá, mivel házasságtörést követett el azzal, hogy viszonyt kezdett egy svéd férfival, ami miatt a családjá ki is tagadta.

A Bíróság ítéletében kifejtette, hogy Afganisztánban azon nők, akik nem azonosulnak a társadalom, a hagyomány és a jogrendszer által elfogadott női szereppel, különösen ki vannak téve a kegyetlen bánásmód (családtagok általi bántalmazás, stigmatizáció, izolálás azért, mert szegényt hoztak a családra) veszélyének. A kérelmező azzal, hogy 2004 óta Svédországban élt és megpróbált elválni a férjétől, megszegte azokat a szabályokat, amelyek megtartását az afgán társadalomban elvárják a nőktől. Ha – a férjével együtt vagy külön – visszatoloncolnák Afganisztánba, a férje dönthetne úgy is, hogy – felesége akarata ellenére – tovább is házasságban akar élni vele. A síita törvény megköveteli – többek között – azt is, hogy a feleségek teljesítsék férjük szexuális kívánságait és – vészhelyzet esetét kivéve – ne hagyják el egyedül otthonukat. A statisztikák szerint az afgán nők csaknem 80 %-a szenved családon belüli erőszaktól, ezen ügyekben a hatóságok nem járnak el, sőt az esetek túlnyomó

többségében még maguk a nők sem kérnek segítséget. Ahhoz, hogy egy nő eljusson a rendőrségre vagy a bíróságra, számolnia kell a székelyekkel is, amiért férfi kísérelő nélkül ment az utcára. Az afgán büntető törvénykönyv szerint a házasságtörés bűncselekmény. A kérelmező – még ha sikerülne is neki a férjétől különváltan élni Afganisztánban – férfi támasz nélkül társadalmi életében és mozgásában is korlátozva lenne.

A Bíróság – a fent kifejtettekre figyelemmel – megállapította, hogy a kérelmező Afganisztánba történő visszatoloncolása esetén fennállna a férje, annak családja, saját családja és az afgán társadalom részéről a megtorlás veszélye, mely a kérelmezőnek az Egyezmény 3. cikkében foglalt jogának megsértését jelentené.

III. A Kalucza v. Magyarország ügy⁶

Az 1969-ben született Kalucza Matild Budapesten élt erőszakos élettársával, Gy.B.-vel egy lakásban, mely lakás tulajdonjoga kapcsán számos polgári eljárás volt folyamatban. Ms. Kalucza a válását követően 2005 áprilisában kezdett viszonyt Gy.B.-vel. A lakás a volt férjével közös tulajdonát képezte. Ms. Kalucza 2006 januárjában megszerezte a volt férje tulajdoni hányadát a lakásban, 2006 novemberétől ez volt az állandó bejelentett lakóhelye. A pár viszonya, mely nem volt mentes kölcsönös verbális és fizikai agressziótól, 2007 januárjában ért véget. Ezt követően Gy.B. – Ms. Kalucza akarata ellenére – továbbra is a lakásban lakott, folyamatosak voltak közöttük a viták. Ms. Kalucza számos alkalommal kérte a hatóságok segítségét, feljelentést tett élettársa ellen erőszakos közöszlés, testi sértés és zaklatás miatt is. Gy.B.-t négy alkalommal felmentették az ellene emelt vádak alól, öt alkalommal pedig – magánindítvány hiánya miatt – megszüntették vele szemben az eljárást. Két alkalommal bűnösnek mondták ki testi sértés elkövetése miatt, felfüggesztett szabadságvesztésre és pénzbüntetésre ítélték. Három alkalommal Ms. Kaluczát találta a bíróság bűnösnek garázdaság és súlyos testi sértés elkövetése miatt. Ezen büntetőeljárások folyamatban léte alatt Ms. Kalucza két alkalommal is kezdeményezte az élettársával szemben a távoltageást. A bíróság – azon indokkal, hogy mindketten hibásak voltak a kapcsolatuk megromlásáért – másfél év elteltével a kérelmező mindkét kérelmét elutasította. 2005 és 2010 között összesen 13 orvosi láttelelet készült a kérelmező fején, arcán, mellkasán és nyakán keletkezett, 8-10 nap várható gyógytartamú sérülésekről.

⁶ Kalucza v. Hungary (Application no. 57693/10, 2012. április 24.)

A kérelmező állítása szerint a magyar hatóságok megszegték az Egyezmény 2., 3., 8. és 13. cikkeit.

A Bíróság bizonyítottan találta Ms. Kalucza – élettársa erőszakos magatartására vonatkozó – állításait, és megállapította, hogy fennállt a Magyar Állam arra irányuló kötelessége, hogy a kérelmezőt az Egyezmény magán- és családi élet tiszteletben tartásának jogát biztosító 8. cikke értelmében megvédje korábbi élettársa erőszakos magatartásától, ennek érdekében azonban nem tette meg a szükséges – és kellően hatékony – intézkedéseket. A Bíróság ítéletében hangsúlyozta, hogy – bár a távoltartást elrendelő végzések alapvető indoka, hogy mielőbbi védelmet nyújtsanak a sértetteknek – a magyar hatóságok a kérelmező első alkalommal előterjesztett távoltartó végzés meghozatala iránti kérelméről több mint másfél év elteltével döntöttek, továbbá azon körülmény, hogy mindketten részt vettek a bántalmazásban, nem nyújt elegendő alapot az ilyen kérelmek elutasításához. A Bíróság ítéletében hivatkozott arra is, hogy túl hosszú ideje húzódtak a lakás tulajdonjoga körüli eljárások is, amelyek befejezése – elvben – kiirhatta volna a probléma gyökerét (Gy.B. lakásban tartózkodása).

Felhasznált irodalom

Parliamentary Assembly Recommendation 1582 (2002) Domestic violence against women

Council of Europe: Equal access to justice in the case-law on violence against women before the European Court of Human Rights

Lee Hasselbacher: State Obligations Regarding Domestic Violence: The European Court of Human Rights, Due Diligence, And International Legal Minimums of Protection (Northwestern Journal of International Human Rights Spring 2010)

Integration of the human rights of women and the gender perspective: Violence against women The due diligence standard as a tool for the elimination of violence against women

Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Yakin Ertürk (E/CN.4/2006/61 20 January 2006)

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának felhasznált döntései:

Opuz v. Törökország

A. v. Horvátország

Bevacqua és S. v. Bulgária

N. v. Svédország,

Kalucza v. Magyarország

Nyíregyháza, 2017. március 1.

dr. Dallosné dr. Farkas Edina
bírószági titkár
Nyíregyházi Járásbíróság